

99 (A felső-magyarországi bányapolgárok közgyűlése.) mely október 8-tól f. hó 10-ig tartott Iglón, az alföldi szűkölködők számára 1000 forintot adományozott, és ezen összeget Szepes megye központi bizottmányának azon figyelmességével adta át, hogy a befolyó pénzekből Szepes megye inésben szenvedő bányászai is némi segílyt nyerjenek.

(Illir nyelvtan.) Schön Jakab, bajai könyvárosnál megjelent, és általa minden hiteles könyvárosnál kapható: Illir (szerb, rác), nyelvtan több nevezetese szerző után írta Popovich Dóme. Illir-magyar s magyar-illir szótárral együtt 1 f. 60. Udvozljuk e könyvet, mint oly művet mely irodalmunkban hégazog pótol.

99 (A turnicsai templom freskói) nemzeti szempontból nem bizonyultak oly nagy jelentőségűeknek, mint egyelőre hinni lehetett. Mint említettük, Telepý Károly a nemzeti színház igazgatója által Turnicsébe küldetett, hogy az ottani templom freskóképeit lemásolja, melyek László életéből ábrázolnak jeleneteket, s melyekről gyanítható volt, hogy az ő magyar viseletre vonatkozólag felvilágosításokat nyújthatnak. Telepý ezen utjának eredményéről beadott jelentésében kinyilatkoztatja: hogy a kérdéses képek 1383-ból származnak, s egy olasz mester által festettek, egyes alakok azonban nem magyar, hanem olasz jelmezt viselnek. Telepý ugyanez alkalommal megtekintette a martyáni és tótlaki templomok freskóképeit is, melyek Krisztus életéből ábrázolnak jeleneteket, s itt is azt tapasztalta, hogy a festés az jelmezek korszerű megválasztásával mit sem törődött.

99 (Eltűnt lakatoslegény.) Micskén pár hét elszellett egy lakatoslegény, Kádár István, mesterével egyenletlenségbe jöven, midőn ettől elbocsátását hiában sürgetné, vándorkönyvét, sőt ruháit is ott hagyva, eltávozott, anélkül, hogy valaki tudná hová. Kesergő anyja kéri azokat, kik fia hollétét netalán tudnák, hogy őt fia soráról, Kádár Istvánnak Micskére czimzendő levelben, tudósítsák.

(Adakozások.) A Vas. Ujs. szerkesztőségéhez a múlt héten beküldetett: Az alföldi szűkölködők számára: Egy gazdatiszt, ki nevének és lakhelyének titokban tartását kéri, 5 ft. — Pestről Sztrokay Antalné asszony 10 ft.

Nemzeti színház.

Péntek, okt. 9. „Coriolan.“ Szomorujáték 5 felvonásban. Irta Shakespeare. Ugyanezt Petőfi is lefordította; kár hogy nem e szabatosabb s erőteljesebb fordítás szerint hozták színre.

Szombat, okt. 10. „Faust“ Opera 5 felvonásban. Goethe után írták Barbier és Carré. Fordította Ormay. Zenéjét szerzte Gounod.

Vasárnap, okt. 11. „Egy bujdosó kurucz.“ Eredeti szimű 4 felvonásban, zenével. Irta Szilágyi.

Hétfő, okt. 12. „Az átváltozott macska.“ Szabó Jozéfa k. a.-nak, a kolozsvári színház tagjának felléptéül. Vig operette 1 felvonásban. Zenéjét szerzte Offenbach. Ezt követte: „Tíz a zárdában.“ Vigjáték 1 felvonásban.

Kedd, okt. 13. „Lammermori Lucia.“ Opera 3 felvonásban. Irta Cammarani Salvator. Zenéjét Donizetti.

Szerda, okt. 14. „Az iskolakerülő.“ Szabó Jozéfa k. a. felléptéül. Vaudeville 2 felvonásban. Ezt megelőzte: „Füdüre kell menni.“ Vigj. 1 felvonásban.

Csütörtök, okt. 15. Szabó Jozéfa utolsó felléptéül: „Az átváltozott macska.“ Operette 1 felvonásban. Ezt követte: „Fortunio dala.“ Zen. szer. Offenbach.

Budai népszínház.

Okt. 9. és 10. „Tíz leány és egy férj sem.“ Vig operette 1 felv. Zenéjét írta Souppé. Ezután a „szellemalakok mutatványa.“

Okt. 11. „Az Gertrud volt“ vagy: „A párisi operabéli czivódds.“ Ezt követte: „Tíz leány és egy férj sem.“ Vig operette 1 felv. Végül, a „szellemalakok mutatványa.“

Okt. 12. „Dunanan apó és fia utazása.“ Ezután a „szellemalakok mutatványa.“

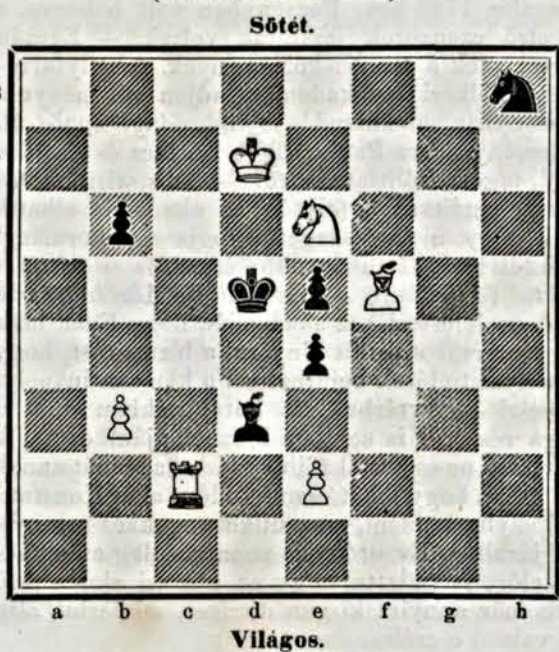
Okt. 13. „Dunanan apó és fia utazása.“ Ezután a „szellemalakok mutatványa.“

Okt. 14. „A fekete völgyégy.“ Vig operette 1 felv. Ezt követte: „Az Gertrud volt“ vagy: „A párisi operabéli czivódds.“ vigj. 1 felv. Végül, a „szellemalakok mutatványa.“

Okt. 15. „Tíz leány és egy férj sem“ operette 1 felv. és a „szellemalakok mutatványa.“

SAKKJÁTEK.

199-dik sz. feladv. — Róth Kálmántól (Rimaszombatban).

Sötét. Világos indul, s 3-ik lépésre matot mond.

47-dik sz. játszma (Philidor-féle kezdet). BIRD és MORPHY PÁL között Londonban.

Table with chess moves: 1. e2-e4 e7-d5, 2. Hg1-f3 d7-d6, 3. d2-d4 f7-f5, 4. Hb1-c3 f5-e4, 5. Hc3-e4 d6-d5, 6. He4-g3 e5-e4, 7. Hf3-e5 Hg8-f6, 8. Fe1-g5 Ff8-d6, 9. Hg8-h5 0-0, 10. Vd1-d2 Vd8-e8, 11. g2-g4 Hf6-g4, 12. He5-g4 Ve8-h5, 13. Hg4-e5 Hh8-e6, 14. Ff1-e2 Vh5-h3, 15. He5-c6 b7-c6.

A 194-dik számú feladvány megfejtése. (Szalay Sándortól Körös-Ladányban.)

Table with chess solutions: Világos. 1. B h4 - d4, 2. H b5 - d6, 3. F - vagy H - + mat. Sötét. 1. B h4 - d4, 2. H b5 - d6, 3. F - vagy H - + mat.

Helyesen fejtették meg. Veszprémben: Fülöp József. — Rimaszombatban: Terhes Lajos. — Róth Kálmán. — Pesten: Csékö György. — Vekerle László. — Bajmankon: Weisz Fülöp. — Budaörsön: Tomka Kálmán. — Mórban: Radványi Vilmos. — Egerben: Tilkovszky F. — Pécsen: Ritkay János. — Debreczenben: Zagya I. — Sperber F.

Szerkesztői mondanivaló.

6777. B.-Ujváros. L. F. gyógyszerész urnak. A kevelkő eljárast ajánljuk: Irja meg ön a hirdetés, a mint legezelszerübbnek látja, s küldje el lapunk kiadó-hiatalához czimeze, megemlítve azt is, hány ízben kívánja annak kiadatását. Itt gyorsan elintézik a dolgot, s az illető számlát azonnal elküldik önnek.

6778. Vác. Rókási A. „sürgös felhívás“ eléggé furcsa; csak az a baja, hogy rossz helyre van czimeze. Hangjánál s formájánál fogva inkább valamely díszlapba illelnék.

6779. Debreczen. R. S. Bővebb felvilágosítást a tárgyrol még most nem adhatunk, mert magunk sem tudunk többet róla, mint a mi közölve volt. Annyi bizonyos, hogy a felszólás egészen komoly embertől komoly szándékkal történt. A mit most megtudunk, rögtön közöljük vele, s az eredményt majd megálljuk. Magunk is kíváncsiak vagyunk. Csak a két datum közti különbség kissé feltűnő.

6780. K.-Sz.-Miklós. B. K. A cikket köszönettel vettük s helyet biztosítottuk számára.

6781. Bar. F. S. Tudakozódní fogunk, s ha lehet, szívesen szolgálunk utasítással a hazafias szép cél valóstására.

6782. H.-M.-Vásárhely. Sz. F. A rajz alig használható a beküldött alakban. Tán még rajzolóink segíthetnek rajta. A többi következni fog.

6783. Gulács. Sz. I. Jóvó alkalommal határozott választ remélünk adhatni. Addig közöljük a tárgyat a n. muzeum igazgatóságával.

6784. Pozsony. H. A cikket vettük; a tárgy érdekes; a kidolgozástól még nem szólhatunk most. Mindenesetre egy kis időbe fog kerülni, míg rájöhét a sor Jónak látjuk, őnt erre előre figyelmeztetni.

6785. Csongrád. Cs. R. Sajnávala kell kijelentenuk, hogy a cikk ama másik lap körét is túlhaladja. Ha ön ismeri a lap alakját és berendezését, bővebb bizonyítgatás felesleges.

1864-dik évi naptárak.

Épen most jelenek meg Heckenast Gusztáv könyvkiadó-hivatalában Pesten, egyetem-utca 4-ik szám alatt, az 1864-ik évre szóló következő naptárak, melyek Magyar-és Erdélyországban minden könyvtáros- és könyvtólónél is kaphatók, ugymint:

Kakas Marton humorisztikus naptára. Hatodik évfolyam. Számos elvezes képpel. Csinos borítékba fűzve. Ára 80 kr.

István bácsi naptára. Kilencedik évfolyam. Szerkeszté Majser István. Képekkel, szines borítékba fűzve. Ára 50 kr.

Lidérc-naptár. Harmadik évfolyam. Képekkel. Tartalmát képezik: rémtörténetek, lélekjelenések, bünesetek, csodálatos tünemények, tiúndéreggek, vadász-és utikalandok stb. Tarka és szépen kifestett borítékba fűzve. Ára 60 kr.

A magyar nép naptára. Szerkeszté Tatar Péter 4-rét. Képekkel és tarka borítékkal (Olcsó szép naptár). Paprika Janesi képes kalendáriuma. 4-rét. Szerkeszté Tatar Péter. Csinos borítékba fűzve (a legolcsóbb naptár).

VASÁRNAPI UJSÁG és Politikai Ujdonságok október—decemberi évnegyedes folyamára ezennel új előfzetés nyitattik.

Előfzetési föltételek: A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt postán küldve, vagy Buda-Pesten háshoz hordva: Évnegyedre (október—december) 2 ft. 50 kr.

Csupán Vasárnapi Ujság: Évnegyedre (október—december) 1 ft. 50 kr.

Csupán Politikai Ujdonságok: Évnegyedre (október—december) 1 ft. 50 kr.

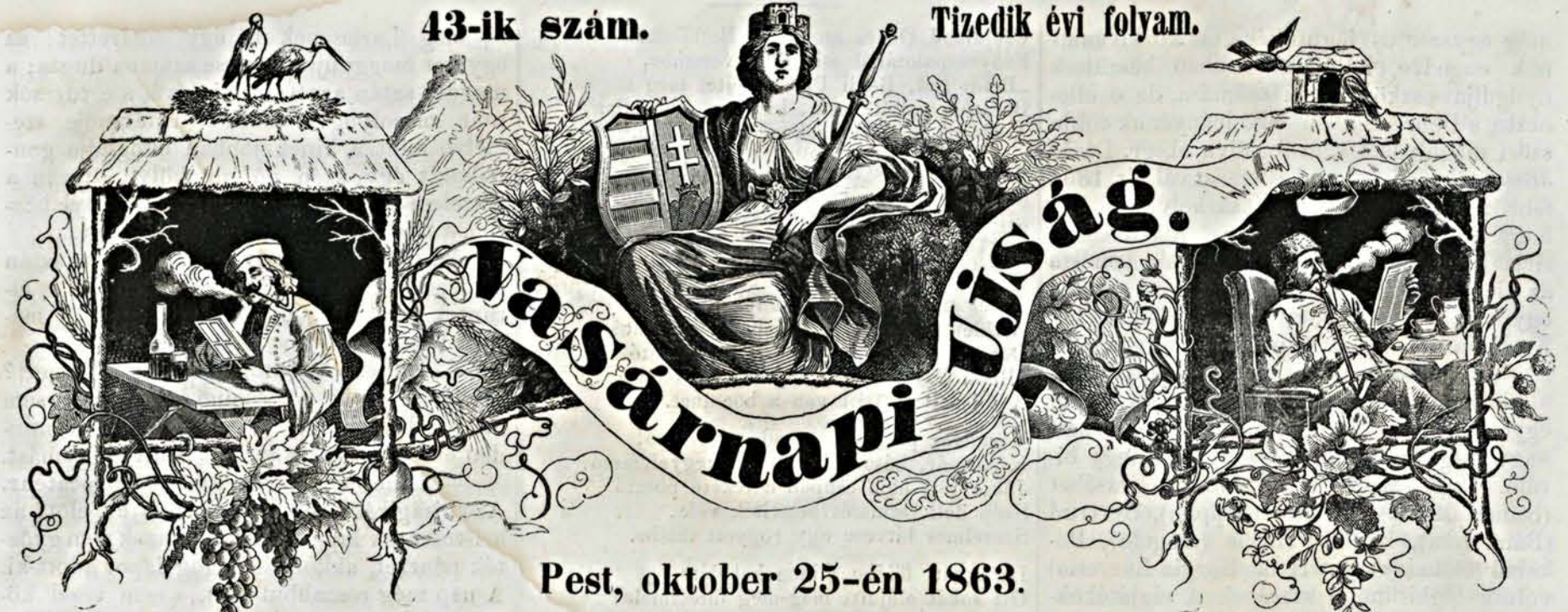
Tíz előfzetett példányra gyűjtőinknek egy tisztelet-példányt nyújtunk. A pénzes levelek bérmentes küldése keretül.

A Vasárn. Ujság és Polit. Ujdonságok kiadó-hivatala. (Pest, egyetem-utca 4-ik szám alatt.)

TARTALOM.

Hunkár Antal (arczkép). Kardoson János. — Az öreg éji-ór. Váradny Gusztáv. — Népádalok. Széll Ákos. — Egy lengyel történet (Folytatás). Jókai Mór. — A Tisza bűlcsoje (folytatás). P. Szalmáry Károly. — Szepes-Olaszi (képpel). — Képek a hazai népiéletből (XXXIII. kép). Lókó a Tisza partján. — Archaeologiai levei Zalamegyéből. Rómer Floris. — Kazinczy Ferencz egy eredeti levele. — Az állatok bünt követnek el és vétkeznek. — Egyveleg. — Érzekoporsó. — Tárház: Egyház és iskola. — Ipar, gazdaság, kereskedés. — Közintézetek, egyletek. — Közlekedés. — Mi újság? — Nemzeti színház. — Budai népszínház. — Sakkjáték. — Szerkesztői mondanivaló. — Heti naptár.

Felölös szerkesztő Pakh Albert. (Lak. magyar-utca 1. sz.)

Pest, október 25-én 1863.

Előfzetési föltételek 1863-dik évre: A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 10 ft. Fél évre 5 ft. — Csupán Vasárnapi Ujság: Egész évre 6 ft. Fél évre 3 ft. — Csupán Politikai Ujdonságok: Egész évre 6 ft. Fél évre 3 ft.

Kántorné.

(1794—1854.)

A legelső magyar tragikai színész, azon korból, midőn még állandó színpad hazánkban nem létezett. S bár időközben a pesti nemzeti színház felépült, a sors ugy akarta, hogy e jeles művészünk e színpad deszkáin soha se lépjen fel. Folyvást híve maradt a vándor életnek, s ugy hisszük, egy rövid visszapiantás és viszontagságos pályára teljes érdeklél fog birni a mai, boldogabb művészi viszonyokat ért közönség előtt is.

Kántorné (Engelhardt Anna) 1794-ben N.-Szebenben született. Szülőt korán elvesztvén, az elhagyatott árvát egy német színész rokona vette magához, s Pestre hozta, hogy színészi pályára képezze. Német színésznőnek volt nevelve, azonban több magyar íróval, köztök Kazinczyval, megismerkedvén, ösztönzésökre a fővárosban működő magyar színtársulathoz csatlakozott, bármennyivel több szellemi és anyagi előnyvel kecsgettette a már Pesten is virágozott német színészet. Erős akarattal és fáradhatlan szorgalommal kezdte tanulni nyelvünket, mit ez időtájban még nem beszélt a legtisztábbban, s más tekintetben is folyvást mivette magát. Szellemudus társasága a legmiveltébb hölgyekével vetekedett, s oly könyvtára volt, mely írónál is számot tett volna.

1810 végén lépett föl először Pesten, a Hacker-háznál fölállított színpadon, meglepő eredményvel. Kevéssel ezután Kántor Gerzson híres komikushoz ment nőül, s mindketten a Debreczenben működő kolozsvári színtársulathoz szerződtek 1812-ben tért vissza Pestre a „Hazai és külföldi tudósítások“ szerkesztője Kulcsár István igazgatása alatt álló társasághoz, mely az elkészült új színházba költözött német társaság által üresen hagyott, ugynevezett „rundellában“ tartott előadásokat. Itt veszté el férjét. 1815. a rundella eladatása után a társulat Pestvármegye ajánló levele mellett Miskolcra volt kénytelen menhelyet keresni, honnan, hogy sorsukon könnyíthessenek, gyakran meglátogatták Kassa, Tokaj és Eger városát, mindenütt szíves fogadtatásra találva.

KÁNTORNÉ.

képviselője, művészi játékával sokat hatott arra, hogy a rendek nagyobb hévvel karolják fel a nemzeti színészet ügyét. Három havi működés után a társaság elhagyta Pozsonyt, s előbb Győrt, majd Szabadkát, Aradot, Temesvárt, Komáromot és Balatonfüredet látogatták meg. Kántorné minde-

nütt elragadta a közönséget, s újabb babérok aratott.

1819-ben tünt fel újra a pesti színpadon, művészte teljes fényében. Ekkor adattak először Kisfaludy K. színművei, s lelkesült fogadtatásukat nem kevésé mozditotta elő az, hogy a főbb nő szerepeket mindig Kántorné játszotta. Az akadályokat legyőzve, már ugy beszélt és szavalt magyarul, mint előtte a magyar színésznek közül senki. Még nagyobb diadalokat aratott 1825-ben, midőn Fehérmegye a pártfogása alatt álló társaságot a pozsonyi országgyűlésre küldé. A magyar tragikai muzsa e jeles

maradjon el végkép. Kántorné efelől értesülvén, sem színésztársai kérelmei, sem az igazgatóság újabb meghívásai nem bírhatták rá a szerződésre. Búskesége, mi magán jellemének egyik alapvonását képezi, meg volt sértve, s mintsem azt feláldozza, inkább kitette magát az élet szűkségeinek. Egy akkori német lap írta róla: „A kassai társulat minden tagja a pesti nemzeti színházhoz szerződött, kivéve a magyar Schröder Zsófiát (egy akkori híres német színész), Kántorné asszonyt, ki sértve érezvén magát, a magyar dráma nagy veszteségére, a vidéki színpadokra vonult vissza.“

Vándorcsapatokhoz szegődött, még végre 1845-ben lépett a színpadról Maros-Vásárhely, Pály Elek társaságánál. E társulattal az azelőtti évben megjárta Bukarestet, honnan Brassó, Kézdi-Vásárhely felé vevé útját, körutat tett Déésre és Enyedre, s özsze Maros-Vásárhelyre jött, hol a társulat szétesélt, s Kántorné, tisztelői tanácsára ott maradt. Utolszor a „Kegyzenek“ című drámában, mint II. Katalin orosz czárné, lépett fel; végjelentében, midőn búcsuzik szeretteitől, e szavakat: „Isten veletek! engem többé nem láttok!“ zokogása miatt alig tudta elrebegni.

Később a M.-Vásárhelyt megforduló vidéki társaságoknál a magyar színművészet e királynőjét a jegyszédéshez alkalmazták, s hosszú idő múlva a Dézsi igazgatása alatti társulat által adott „Preciosa“ című darabban

HETI NAPTÁR.

Table with columns for dates and events: 18 Vasár, 19 Hétfő, 20 Kedd, 21 Szerda, 22 Csüt., 23 Péntek, 24 Szom. Events include Lukács, Tamás, and other religious or public occasions.

1. Első negyed 19-én, 9 óra 22 percz este.

Kiadó-tulajdonos Heckenast Gusztáv. — Nyomatja Landerer és Heckenast, egyetem-utca 4. szám alatt Pesten, 1863.

még egyszer és legutoljára, a közkívánatnak engedve, fellépett. Többen készültek nyugdíjat eszközölni ki számára, de ő elnevezte, s Debreczenben lakó leányának többszöri meghívását sem fogadva el, gr. Lázár Józsefnél gazdasszonyi állomást vállalt. 1854 febr. 28-án halt meg M.-Vásárhelyt anélkül, hogy halálát említették volna. A művésznek sirja besüllyedt, a fakesztről már lemosta az idő a föllíratot, a midőn a nemzeti színház egyik jelenlegi derék művésze, Priell Kornélia eszközölte folytat, 1856-ban egyszerű, de csinos emléket emeltek hantjai fölé.

Kántorné nagy színésznő volt, és sokáig egyetlen kintinö képviselője az ugynevezett nagy tragédiái stílusnak, — írja róla egy bíráló. Lady Macbeth (Macbeth), Erzsébet (Stuart Mária), Sappho (Sappho), Gertrud (Bánk bán), később Thisbe (Angelo), Pókainé (Pókaiak), Lucretia (Borgia Lucretia) voltak legkitünőbb szerepei. A vigjátékokban is kintinően játszott, különösen finomsága volt felülmulhatatlan. Azonban mind végig a tragédia volt valódi eleme. Csengő, mely érezhető hangja, nem szép, de kifejezőteljes arca, villogó fekete szemei, méltóságos termete, ideges szenvedélyessége képessé tevők, hogy a szenvedélyek legerősebb nyilatkozásait is visszaadhassa. Szavata tiszta és pathetikus volt, mely a szenvedélyes helyeken a drámai énekiség emelkedett, a szó művészi értelmében. Midőn játszott, annyira érezte szerepét, hogy néha öntfelelt. Ez volt talán egyetlen hibája, mibe egyébiránt a nagy tragédiái stílus színészei gyakran beléscnek.

Az itt közölt arckép azon eredeti olajfestmény után készült, mely Kolozsvárt az Erdélyi Múzeum birtokában van, s mely a művésznőt azon korból ábrázolja, midőn művészetének tetőpontján állott.

Bánfi Dénesné.

(Ballada.)

Kerti rózsát szedett Róza uriaszony,
Rózsafa, csipkefa tövise megkarczol.
„Kösd be édes uram, véres ujjom kösd be.“
Bánfi Dénes nézett a reggeli ködbe,
Ifjú szép asszony szeme borult könybe.

„Nézd csak édes uram, szemem ki ne sirjam,
Ne késél sokáig a jóféle irral.“
Bánfi csak csörgette fényes aczell kardját,
Bánfi csak hallgatta az erdők moráját,
S nem hallá senki sem gyenge Róza jaját.

Kis fehér gölicze búsan ki bugdögöl,
Hervadó lilium a kertben egymagán,
Bánfiné urasszony olyan bú, halovány.
„Istenem, istenem, ő is más után jár,
Béldiné után jár, itt hagy engem árván.“

Akkor mene Bánfihoz egy szóra,
Bánfihoz egy szóra, országos dologba.
„Igaz-e mit mondtál, igaz-e a, hógom?
Bánfi Dénes napja akkor beboruljon,
Bánfi Dénes akkor csufosan kimuljon!“

„Dénes, Dénes, Dénes, fuss ki az országból,
Dénes, Dénes, Dénes, életem, világom!
Ordító farkasnak torkába vettem,
Sasok üldésinek kezemmel kitétem,
Oh, hogy nem szakad le az ég is felettem.“

„Nézz ki csak, nézz ki csak, kedves kis cselédem,
Látod-e valahol az én édes férjem?“
„Ahol száll, — ahol száll, — az égen egy felhő,
Ahol van, — ahol van, — a fekete erdő“ —
„Inamár megmógtázták, soha vissza nem jő.“

„Nézz ki csak, nézz ki csak, hűságes jobbágyom,
Látod-e valahol az én hites társam?“
„Ahol száll, — ahol száll, — egy holló az ágra,
Ahol jő, — ahol jő, — egy barát a várba“ —
„Nem is látom akkor soha e világba.“

„Meglátod Kolozsvárt, ha nem ott, Bethlenbe,
Ottan viszik őtet a fővevő helyre,
A fővevő helyről egy arasznyi sirba“ —
Bánfiné urasszony mint a zápor sira,
„Fogjátok sebesen hat lovas kocsimba.“

„Úle Bánfi Dénes szomorun Bethlenbe,
Fényes palotából esik szük verembe.
„Béldi Pál, Béldi Pál, te ejtél meg engem,
Barátom voltál? nem, leggonoszabb engem,
Árulásod miatt veszek el Bethlenben.“

Fekete lobogót tüzetet ki Csáki.
„Bánd meg büneidet, imádkozzál Bánfi.“
„Hóhéznak szegődtél Csáki László? értem.
Mert hazám javára fordítottam éltet;
Bocsásd be hitvesem, ellene van vétke.“

Fehér tajtékot hány hat fekete csikó,
Bethlen felé rohog gyászbahuzott hintó.
Dobban a dobogó, csattog a vas ajtó.
„Béldi Pál hóhéria, férjemet ne bántsad,
A fejedelemtől itt van a bocsánat.“

Várudvar pázsitján fakad a piros tó,
Késő már, késő már most a kegyelemszó,
Jókor jött hajh csapán a fekete posztó.
Szép deli termetét beteríték véle,
Szerelmes hitvese úgy rogyott fölébe.

Lerogyott fölébe, hideg kebelére,
Ott sokat elajult, meg-meg föleszmele,
S nem volt neki többé nyugodalmas éje.
„Dénes, férjem Dénes, meghalok utánad,
Megöl a szerelem, megöl a bubánat.“

Fejes István.

Egy lengyel történet.

Novella.

JÓKAI MÓRTÓL

(Folytatás.)

A legközelebbi állomáson egy ijedtképi ember bukott be a vagon ajtaján; nagyon fiatal arca volt, savószínű bajuszszal, szakállal. Csamarkák és konfederaták viselt, bő nadrággal, hosszuszáru csizmával.

Hévílten lecsapta magát Zseminszkyvel szemben s azután körülnézett, hogy nem kergeti-e valaki?

— No mi baj? förmedt rá a borzas utitárs, kinek nagy sietésében kétszer is a lábára taposott.

— Nagy baj van, rebegé az, elkékvült, vaczogó ajakkal. A mult éjjel meggyilkolták ezen a vasuton Anikoff tábornokot.

E szóra a borzas lengyel, mintha nyeregből akart volna kiesni, akkorát ugrott a karszékből.

— Lehetetlen.
— Most hallottam meg egy rendőr ismerősömtől, s hogy ennél fogva mindazokat, a kik ma ezen vasutonalon ki akarnak menni az országból, a határon letartóztatják s rögtön a citadellába küldik.

A borzas ember rögtön kapta a tarisznyáját s rohanni akart ki a vagonból.

Zseminszky mind ekkor figyelmebe se vette az egész beszédet, mint a ki nem érti azt a nyelvet, hanem a különös futamodási szándékra bálmulva nézett szomszédjára, s megragadta bundája szárnyát, hogy ki ne ugorjék az ablakon.

— Hova akar ön a pokolba? — kérde francziául.

— Jobb bizony, hogy ön is szalad velem, nem hallja, hogy mindnyájunkat elfognak, rabságra vetnek.

Zseminszky vállat vonított s szárazon felel franczia nyelven:

— Nem tudok lengyelül.
Erre a fiatalabb utazó tört francziasággal kezdé neki magyarázni.

— Nagy baj van. Anikoff tábornokot az éjjel megölték egy vagonban, pedig nem volt senki más mellette, mint két hadsegéde. Most ezután minden határszéli állomásnál fel fognak tartóztatni minden utazót, s a férfiakat elküldik a fellegvárba, s ott fogják tartani, míg a gyilkos elő nem kerül közülök.

— Ah! szolt Zseminszky, azzal a büszke önteltséggel, a mit a párisi ember oly tökélyre fejlesztett, — én franczia vagyok.

— Ah! szolt Zseminszky, azzal a büszke önteltséggel, a mit a párisi ember oly tökélyre fejlesztett, — én franczia vagyok.

— Ah! szolt Zseminszky, azzal a büszke önteltséggel, a mit a párisi ember oly tökélyre fejlesztett, — én franczia vagyok.

Azzal nyugodt vérrrel készíté magának

is, meg Larissenek is egy cigarettet; az egyiket meggyújtá, Larisse szájaba dugta; a magágét aztán arról tette izzóvá, s e tüzcsók után mosolyogva tekinté utitársnője szemébe, mint a kinek jobban elfoglalja gondolatait egy szép nő gömbölyü arczán a szerelem-gödöröcske, mint valamennyi börtön, a miről Varsóban regélni hallott.

Az ujabban következő állomáson aztán az öreg lengyel is, meg az ifju lengyel is eltűntek mellőlök. Zseminszky egyedül maradt Larissel.

— Ön ezt a fiatalabb férfit is ismeri? kérde az énekesnő, semmi rendkívül sem találva benne, hogy Lengyelországban minden ember személy szerint ismerje egymást.

— Ismerem. Ez egy agent provocateur. Az újságírók osztályából. Két év előtt az aristokraták lapjaiba firkált; azok nem győzték pénzzel, akkor demagog lapot adott ki. A nép még rosszabbul fizet, s nem veszi köszönettel, ha az urak ellen lázítják; utoljára aztán a rendőrséghez szegődött, s most piszkolódik, kémkedik és mindenre jó.

— Tehát az is mese lesz, hogy Anikoffot meggyilkolták.

— Oh nem. Nézze ön, hogy tódul a nép minden vagonból kifelé, már elterjedt a hír, s mindenki igyekszik a határon innen leszállni, és inkább visszautazni oda, a honnan jött, vagy utközben elmaradni, mint annak kitenni magát, mit ez a fizkő nagyon valószínűen megjósolt a vizsgálati börtönbe hurcoltatásról.

— És ön nem igyekszik menekülni, mint más?

— Menekülni? Arra a legrosszabb mód volna innen a helyemből fölkelni. Hisz ez a három kém, a ki egymásután rám jött, mind azt jött próbálgatni, vajjon kimozdítható vagyok-e a helyemből, vagy sem. Ha futok, rám rohannak: így pedig elmentek más nyomot keresni.

Larisse körülnézett, ha nincs-e valaki közel?

Azután odahajolt Zseminszky vállára, s halkán fölébe sugá.

— Ön ölte meg Anikoffot...
Zseminszky csendesben inte fejével, és egy vonása sem mozdult.

Az énekesnő megszorítá férje kezét.
— Most már neje fogok önnek lenni!...

A határszélen csakugyan letartóztatnak minden embert. A férfiakat el is zárták mindjárt egy üres raktárba; a nőknek pedig egyelőre meghagyták, hogy tovább utazni nem szabad.

Az utleveleket elszedték mindenkitől, s a málhákat az utolsó foszlányig szétszedték.

Larisse egy franczia nő és egy színésznő bátorságával rontott a parancsnokló rendőr tisztre.

Az egy dóni kozák őrnagy volt, kinek nagyapja a strelitzek közt szolgált, s kit azután kellemetlen elővigyázatból tettek az ország félreeső szegletébe, s kinek nem volt nagyobb vágya, mint valaha Szent-Pétervárra mehetni garnizonba.

— Uram, ez impertinencia! pattogott a szép menyecske a haragos ur szemébe; — azt hiszik önök, itt a farkasok hazájában, hogy ezt a franczia követtség tréfára fogja venni? Férjem a császári opera-színház első baritonistája. Önök becsukták őt egy nedves magazinba, a hol azelőtt burgonya volt főlalmozva. Ha férjem el találja vesztetni a hangját, az ön kormánya kárpótlást fog fizetni negyven ezer rubel.

— No, mi a ménkü! kiálta fel az őrnagy — Azt hiszi ön, hogy az énekeseket nálunk is úgy fogják, mint önöknél a mulgók közül? Poissard Alfréd, a férjem, Európa

minden városában ismeretes. Rendjelei vannak Koppenhágából, Berlinből.

— Berlinből is? — Ez nagy ajánlat volt a kozák őrnagy előtt.

— Igen bizony. És ha azt megtudják a hírlapok, hogy ő egy napig fogva volt egy magazinban, majd azt a lármát tessék meghallgatni, a mit azok ütnek miatta. Azt ön nem fogja megköszönni. Biztosítom önt róla, hogy ha férjemet ki nem eresztí, én majd tudom, hogy hova kell mennem. Vannak protektezióm. És akkor ön bizonyos lehet, hogy elfogják küldeni a Kaukaszba.

A kegyelmes ur nagyon gondolkozóba esett erre a szóra. Az ilyen komédiás-féle néppel nem jó összetűzni. Ki tudja, miféle magas oltalom alatt áll egyik-másik? Aztán semmi gyanu sem forog fenn ellenök. Menjenek a patvarba.

— Jól van, madame, tessék egy pár órát várni, míg Varsóba távratnak önök felől.

A varsói rendőrfőnök természetesen azt válaszolta vissza arra a kérdésre, hogy viszküldjenek-e neki egy pár franczia színészt? hogy küldjék a pokolba; örül, hogy egyszer megszabadult tőlük.

Hanem még egy veszedelmes kísérleten kellett Zseminszkynek általlesni. Ugyanazon állfrancia, a kivel legelőször találkozott a kocsiiban, most már mint bevallott rendőrség-hívta kiatöbbi letartóztatott férfiak közül.

Igen konfidensül bánt vele; hiszen már ismerősök voltak.

— Moszió, én vagyok az, a kinek a tor-kát megtetszett szorongatni.

— Nos, hát mi kell megint?

— Hát az igen derék volt öntől, hogy nem engedtemagát rászédetni. Ön igen okos ember.

— Azt tudom, de hát aztán?

— Ne féljen ön, rendben van minden dolga. Hanem: — ön okos ember; — önnel lehet egy okos szót szólni. Itt az utlevelében az áll: utazik nejjével. Az asszonyság igen csinos teremtés. No no — mi francziák tudjuk, hogy mit jelent az, egy színész meg a felesége. Párisban volt egy színész ismerősöm, a ki minden évben bemutatta feleségét. Egyszer volt neki egy magas, máskor meg egy kicsiny; egyszer hozott egy szökét, máskor egy barnát; egyszer egy németet, más-kor egy angolt, úgy hiszem egy évben egy szidó nőt is így mutatott be: „nóm.“ Hahaha! A színészek átkozott fiuk az ilyen dolgokban.

Zseminszky nem bánta, hadd nevessem.

— Tehát, tudja ön, tisztelt uram. Az asszonyság igen csinos személy. A rendőrtiszt ur abban a nézetben van, hogy ő talán nem egészen állandó neje kedvednek. Tudja. Evégett utánajárásokat kellene tenni, a mik sokáig elhuzódhatnak. Azért azt mondom kegyednek, csak úgy közöttünk, barátságosan; hogy ha nem kötelezi kegyedet valami oltár előtt adott fogadalom az asszonysághoz; hát akkor kegyed egyedül, minden fennakadás nélkül utazhat tovább.

Ha ez ajánlatra Zseminszkynek az a gondolatja támad: „miért ne?“; Larisse megtetszett a rendőrfőnöknek, s ezen az áron én megszabadulok; és hát mi nekem ez a nő? a kit csak tegnap óta ismerek, s jóformán azt sem tudom, kék-e a szeme, vagy fekete? mi vesztésem van belőle? Ha ő azt gondolta volna, akkor bizonyosan el lett volna veszve; de nem tette; hanem minden válasz helyett úgy ítélte pofon az ajánlattevőt, hogy annak a file is megcsendült bele.

Azután nagy lármát csapott, hogy őt vezessék rögtön a rendőrfőnök elé, mert ő rajta nagy outrage esett.

— Utrázs, utrázs! Szatizsfakszió!

A rendőrök azt hitték, megörült; míg aztán a rendőrtiszt megjelenve, és megértvén a panasz okát, egész udvariassággal ki-

menté magát: ily bolond ajánlat valamelyik subalternusának az ötlete lehetett, de az ő tudtán kívül. Neki esze ágában sem volt ilyesmi: Moszió és madám minden akadály nélkül utazhatnak tovább.

Mire azután egy találkozási jelenet következett, az egymást kivivott férj és nő között, ölelések és csókok illusztrációjával. Larisse akármikor sem csinálta ezt a jelenetet a színpadon remekebben.

Es — talán több is volt abban már, — mint komédia?

(Folytatás következik.)

A Tisza bölcsője.

(Emlékiül a jó máramarosiaknak.)

IRTA P. SZATHMÁRY KÁROLY.

(Folytatás.)

IV.

A várhegyi fürdő.

Alig hiszem, hogy két oly fürdő-hely legyen Európában, mely regényes fekvésre és kilátásra nézve a Visk város felett, ugynevezett „Várhegyi fürdővel“ a versenyt kiállja.

Egy házföld-alaku zöldporfir-hegy oldalában, mint csalogató fecskefészkek az eresz alatt, fekszik a most már valóban elegans kiállitásnak mondható fürdőhely, mely különösen az újabb svájci modoru épületek által oly kedves filigrán tekintetűvé vált, mint valami ezukormű, melyet nagyvárosi czukraszok kirakataikba állítanak.

A csillagászok akként jutottak a föld alakulásának történetéhez, hogy távcsöveik segítségével itt ködfoltokat, amott már megtömrült, magvas fellegtömböcskéket; majd már idomult és így megszületett csillagokat, égitesteket látnak; szóval ellesik azokat létezőeknek minden stadiumán. — Ez a kényelme lehet Máramarosban a vizsgálódva és elmélkedve utazónak a hazai s talán általában minden fürdőnek történetére nézve.

Van itt oly gyógyforrás, melyet még csak a rengeteg vadai látogatnak s melynél egy második Priesnitz csakugy elleshetné a sebesült szarvas gyógyrendszerét (p. a szaploncazi); van újra olyan, melyet már fürdőül használnak a következő legprimitívebb módon. A beteg, miután a vizet házához hordatva betegségére nézve jóhatásnak tapasztalá, — nyári időben elmegy a forrásához, s a mellett a földre fürdőkád nagyságú üreget váj. A mint ez készen van, néhány fahasábot meggyújt, s azok fölé köveket rakva, izzó forráságot hevíti. Ekkor a lyukba a forrásból vizet mer, s mielőtt azt a föld elinná, a forró köveket belezudítja. Ekkor hirtelen neki vetkezik, s a még csaknem forró fürdőben helyet foglal, a hol rendszeren addig mulat, míg elfogy a nóta, akarmondani, a fürdő. A köznép azt tartja leghatályosabbnak, az orvos és természetvizsgálónak sem sok szava lehet ellene, mert valószínű, hogy azon földréteg vegyi alkotásából, melyből a forrás támadt és azon kövekből, melyek közül felfakad, a forró viz még többet old fel. Ez itt annyira megrogzított hit, hogy még az elsörendű fürdők kádaiba is köveket melegítnek be.

Ez lenne tehát a fürdő első stadiuma, minőket láthatni a Visk mellettí sajáni viznél, a técsői hutai kútnál, stb.

A második fürdői fokozat már uriasabb. Urambátyám és nénémasszony a sok csibével, lúddal, sódarral s több efféle csúszmászó állatokkal már a fakádat is szekerre pogyászolja; a forrás közelében csinos leveles színt, lazi-konyhát állít, s néhány napig családjával együtt, vigan iddogálva élvezi a fürdői kényelmeket (?!

Harmadik korszaka a fürdőnek már nem

az előbbi világból való. Itt már faházikók veszik körül a forrást, később familiáris épületek is emelkednek, s a családias kör, már sütő-főző cselédekkel, jövő-menő szeke-rekkel élénkül. Ez lehetett ezelőtt egy-két száz évvel minden hazai fürdő képe, melyekben lehet, sok hiányzott a kényelemből, de annál zajosabb, kitünőbb volt a kedv. A Rákóczi Andrisa, vagy Csucsuj, Czinka Panna el-elrándultak szombaton estére a fürdőhelyre s másnap a kikanyarított gye-pen megperdültek a selyemszövetű rokolyák s felmáglyázott égre csapó tüzeknél tartott a mulatság kivilágos kivríradtíg s pihenés után folyt néha hetekig.

Ezen patriarchalis zamatu fürdőkbe az első korcsmárossal becsapott az új kor nyereszkedő szelleme, de még a 48-iki öönvizelőtt gyakran lehetett látni egy-egy öreg urat, ki az egész fürdő-népet vendégének tekintette; szekereiről győpre rántotta a pinczetokokat s a hideg sülték és sütemények garmadát; előhívatta Lukács bácsit s ennek siró rivó hegedűje mellett örült a mások örömének.

Ily állapotában láttam én a viski fürdőt 1845-ben, midőn még Máramarosban a hajdani nemes urak ósképe: Pogány Károly élt, — az alispáni nemzedéknek, mely hozzáig 22 alispánt számlált, talán utolsó alispáni ivadéka, — legalább a hajdankori jelleggel okvetlen utolsó.

Még ekkor a magában is felséges italu forrás körül sok családí épület állott: de 48. után, ugylátszik, az egészet a magyar kir. kamara vette birtokába, mert azóta az egykori primitív alkotású épületek helyett igazi izléssel kiállítottak tűnnek fel; felvezetül igen költséges, de más évben (talán 1856-ban) már az árvíz által tönkrement kigyóút (serpentina) készítettett; végre 1859 óta a mostani derék kamarai főnök Szepessy Mihály ur e gyönyörű helyre kiváló gondot kezdett fordítani, úgy hogy a diszes főknuttal, csinos és terjedelmes lakokkal, — ha még egy közmulatságra alkalmas, terjedelmesebb teremről is lesz gondoskodva — a várhegyi fürdő hazánk legkedvesebb mulató és gyógyhelyei egyikévé fog válni.

Ha pedig Máramarosnak vasutja lesz, s e fürdőt a szomszéd megyékben kívül az alföld is megizelintí, — legyen rossz jó s nevem, ha nem ez lesz a haza keresettebb fürdőinek legkeresettebbike.

Különböen a látogatás-hiányra nem lehet panasz most sem. A fürdőhely a szomszéd Szatmár-, Ugoceamegyékből jövőekkel s a máramarosiakkal, mondhatni, zsufolva van, elannyira, hogy a ki helyet akar kapni, jöltsezi, ha az illető tisztviselőségénel idejében intézkedik.

A várhegyi fürdő egyébiránt gyógyhatásánál fogva női fürdő s mint ilyet leghatályosabbnak tartják Ausztriában. De a szenvedőkön kívül van itt jó csomó azokból is, kik csupán időöltés-hiányban szenvednek. Azért a férfivendég itt a mily ritkaság, épen oly örömmel látott. Neha a vidéki fiatalság rohan fel a szépek közé egy-egy napra.

Innen van, hogy ez árnyas berkekben, virágos réteken, hol minden szerelem lehel s a költöként „reszket a lég, szédül a pillangó“ nem egy szerelmi viszony szövődik. A sétányok is ahhoz illő költőiséggel vannak ellevezve. Mindjárt a fürdőalatti sűrű gyertyánfa-erdő „Szerelem“ nevet visel; a másik jobbra kanyargó utával „Andalgó“ stb. Megjutalmazza a fáradságot magára a Várhegyre felmenetel, melyen mérnök lá-tóka is van. Hajdani várságának azonban, melyet neve igényelne, Paulikovics barátunk novelláján kívül kevés nyoma.

Némi pinczefermilyukak érős fantáziájú

embereket várfenekeket-látásra vezettek; de hitelesebb adatok arra mutatnak, hogy azok nem egyebek bányász cserkészeteinél, vagy pénzkutatók turkálásainál.

Szép és kedvenc séta a fürdőtől keletre eső dicsőkéhez, (vulgó „Parapli“hoz) rándulás is, mely név onnan származott, hogy korábban e tágas és néha még tánczra is használt dicsőke helyén egy egy lábú esernyő-forma messzelátó állott.

A mostani filagóriában egy nevezetesség van, mely talán azóta, hogy itt jártam, el is mosódhatott. Ez Pap Endrének egy verse, melyet kiadott költeményei között nem látok és pedig megérdemli, hogy legalább e kori hangulata ismereteseül megmentessék. A költemény is:

Tarka pillangói az emlékezetnek
El-elcsúszott messze; meg sem is pihentek...
Keresetek a mult viruló rózsáit,
Szereltem, dicsőség erős előfutár...
Jobb, térjétek vissza; ne is keressétek,
Hosszu fáradsággal bánatot lenétek:
A szerető lányka elfelejtett régen
S a dicsőség napja nincs a magyar égen!
Pap Endre, 1850.

Nem érdemelne meg a szép lelkű költő emléke, hogy már csak e költeményért is, emlékeztetőre e helyet „Pap Endre ülőkéjének“ nevezük? Igaz, nálunk az effélére még kevés az érzék. Külföldön még azt a hantot is ismerik, a hol valamelyik nagy költő, valamelyik költő emlényét irta.

Egy hiányát azonban nehezen rejtheti a várhegyi fürdő. Ez az édes víz hiánya. A szomszéd völgy-

ben ugyan vannak csekély források, de ezekből a zuhanóra is alig telik valami.

Nagy nyereség lenne, ha a második csempész völgy nagy patakát át lehetne csempészni, mi, azt hiszem, nem lenne lehetetlen.

Csak forrása ne feküdjék alantabb a hegyhatárnál, melyen át kell hozni; a többi könnyű; — a faszó nem drága.

És itt eszembe jut, hogy alig van hely a tátrakisdi fürdőn kívül, mely alkalmasabb helyiségeket mutasson fel hidegvíz-gyógyintézet számára, mint Máramaros. Ugyanazon jéghideg források, tengertükre feletti magasság, friss lég, sőt növényzet is, mint Gräfenbergben.

Legalkalmasabb lenne e célra a később leirandó pojánai fürdő. Azért az eszme továbbvitelét oda teszem át.

A viski várhegyi fürdő eddigéig három nagyobb forrás látja el vízzel, — fájdalom! nem a legnagyobb bőségben. Ezek közt leghatályosabb a felső, a legalsó ut mellett gyengébbnek és inkább kényteleneknek tartják.

A főforrás vegyibontása, minőségileg Tognio szerint *) következő:

Szénsavas szikéleg,
„ keseréleg,
„ mészéleg,
„ vas-élecs, nagy mennyiségű szikhalvag, kevés kénsavas szikéleg, kovasav és iblany nyomai.

Hogy mennyi lehet ebből a szénsavas vasélecs, abból képzelhetni, hogy a fürdőben merítésre használt poharak pár nap alatt teljesen megsárgulnak.

Különbö a várhegyi forrás természetani sajátosságai: vize tökéletesen tiszta, szagtalan, kellemes savanyu, később érczes, összehúzó ízű. Hévmérséklete + 9 R., midőn a légé 15 Reaumur.

Itatra oly kellemes, hogy az ember nem győz eleget inni belőle, s a kifejlő szénsav miatt oly erős, hogy ritka ember tud egyszerre egész pohárral kiinni belőle.

Gyógyhatása a megye orvosai és Tognio után a következő kórállapotban bizonyult be:

könyv, melybe az illető beteg önkézzel jegyeznék be a rajta előidézett hatást.

Mint hogy azonban sok beteg talán szemérmességéből a jegyzetet nem örömmel teljesíték, czélszerű lenne, hogy e könyv a gyakorló orvosnál álljon, az illető beteg pedig nem szükséges, hogy nevét is beírja, — de, hogy sajátkezű legyen a vallomás, az kívánatos.

Annyi a viski várhegyi fürdőre nézve okvetlenül áll, hogy a ki egyszer több ideig mulatott itt, nem gondolhat a gyönyörű vidékre, pompás viz és légre, édes visszaemlékezés nélkül.

E szép, házfedélalakú hegyhez, melynek oldalában a fürdő fészkel, egy pár érdekes népmonda is járul.

Régen, régen, századok előtt 12 zsvány szállta meg a hegyet, s ormára erős favarat épített, melyet senki sem lett volna képes bevenni. A zsványok valódi póczáivá lettek a vidéknek, kiknek sem megye, sem ország nem tudott parancsolni.

Heves nyári napon megszomjuhozott

András gazda a házi munka közben, s Erzsi leányát, a környék gyönyörűségét, elküldötte a várhegyi forrásra borkutért.

De a zsványok és zrevették a szép leányt, s lerohanva a hegytetőről, hatalmukba ejtették. — Hasztalan esdekelt a szép Erzsi a vadkeblű martalócoknak, nem használt semmit. Majd imához, s végre átkozódás-hoz fogott.

És ime egyszerre terhes vész-

felhő száll a „Várhegy“ ormára, mely százkint szórja villámaina a megátkozott fávárra.

Három egész napig nem látták a viskiek a Várhegyet a rajta borongó iszonyú felhőtől.

Midőn negyedik napon a felleg széteszött, s a láthatár kiderült, a várnak, zsványoknak, s a szerencsétlen leánynak híre, pora sem volt többé.

Eddig a rege, mely aligha össze nem vág a cseh hegyi rablók magyarországi garázdálkodásaival. Ezek hihetőleg a bronycsai vár lakóinak czimborái lehettek, kikről majd később lesz szó.

A másik rege újabb korbeli; hőse nem más, mint egy — öreg cigány, a vén Náni. A vén cigányt egykor valami urfiak a Várhegyre csalták muzsikálni.

Földalatti tekervényes folyosókon vezették bekötött szemmel a vén dadét, s midőn végre szemeit kioldák, arany trónusban találta magát; nyakába drága selyemkendőt kötöttek, s markát minden nóta után, a mit huzott, egy-egy füles arany nyomta.

Ezenkívül még az urfiak is megtanították egy szép nótára.

Szerencsétlenségére azonban el talált aludni, s midőn felébredt, magát egy reves törzsökön ülve találta, nyakában a selyemkendők helyett egy ló-állkapocs s markában az aranyak helyett forgács-darabok voltak.

De a nótát nem felelte el, s utódaira is áthagyta; úgy hogy ma is akármelyik viski cigány el tudja huzni a „várhegyi nótát.“

Egyike ez is a legszebb allegoriáknak, melyek a nép költői hajlamu lelkében keletkeznek.

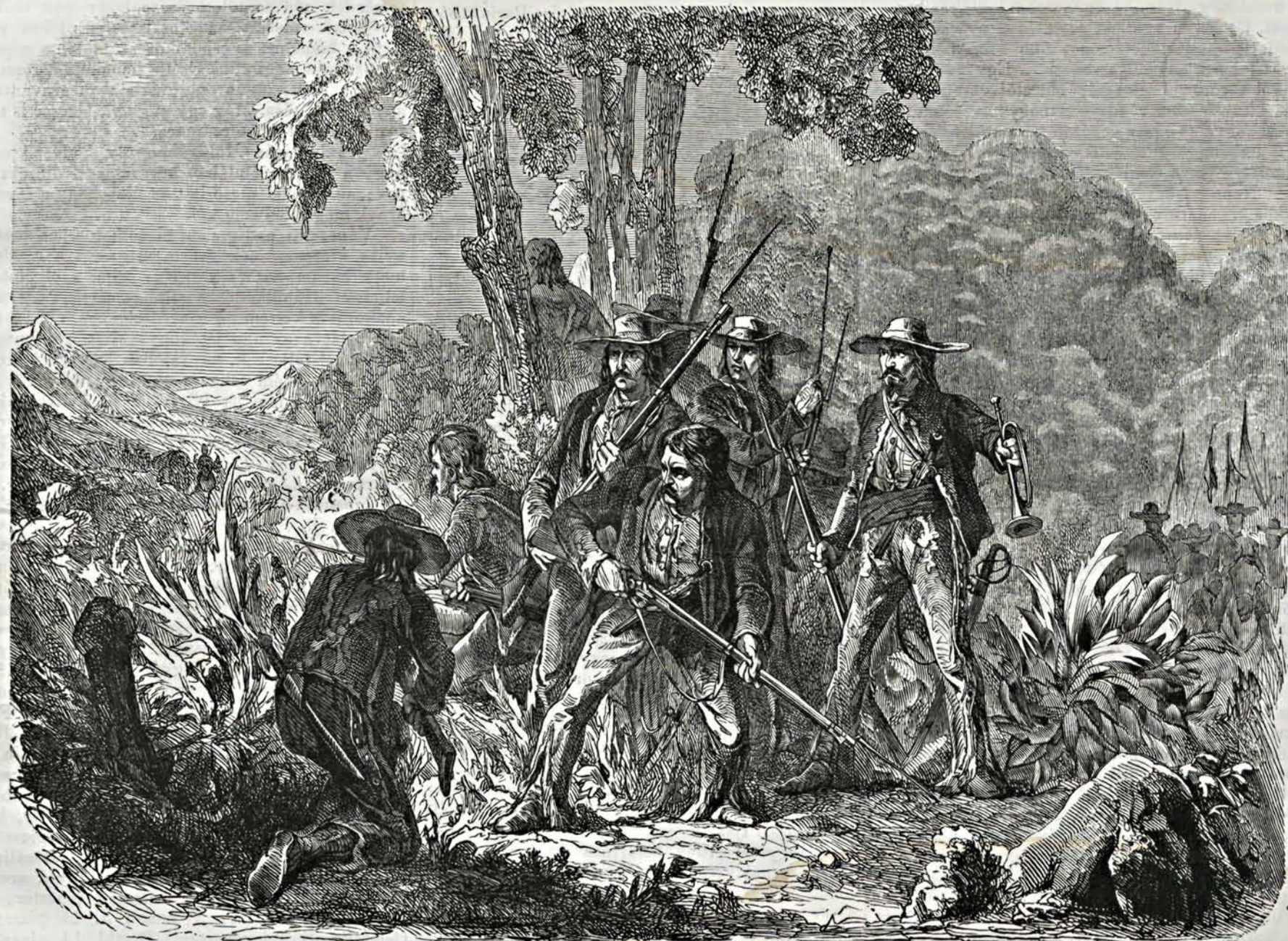
Tanúsága, hogy az arany, az anyag veszendő, de a szellem, a művészet megmarad, és él mindörökké!

(Folytatás következik.)

duk, másokon pedig, hogy ez egyensúlyt helyreállítsák, kettő is, s ez öltöny felső párja, mexikói szokás szerint, oldalt felhasítva. Valamennyien széles karimájú, ezüsttel, tarka gyöngyökkel ékesített kalapokat viseltek; arcaikon pedig a sötét barnától kezdve egész az átlátszó fehérig minden színváltozat ragyogott. Némely öltözék csupa rongyokból volt összeállítva, melyeket csupán a természetes vonzerő tartott össze; míg másoké csak néhány szelelő-lyukkal volt ellátva. Azonban mindnyájan tolongt-k. ökleikkel lökdösték és csaknem vízbe taszították egymást, nehogy a nap látványát elszalaszassák.

Tovább érve, alig győződhettünk meg, hogy még decemberben vagyunk; a lég langyos és illatos volt; a meleg hasonlított a londoni júliushoz annak nyomasztó hatása nélkül. Az ut erdős vidéken vezet keresztül, melynek fái virágokkal és gyümölcsökkel valának lepte. Különféle színű virágok terjesztették illatukat, phantasticus kigyónövények fonták körül a fák ágait, betakarva minden galyat virágaikkal; pálmák, kó-

festőivé válik; kisérőnk felöltötte diszruháját, s magas sisakjaik és lobogó tollaik beleveggyűltek a fák és bokrok zöld lombjaiba, amint előttünk vágattak. Orizaba és Cofre de Pevote fehéren világítottak a távolban, míg a vidéket, melyen áthaladtunk, pompás virág, különösen rózsaszállat töltötte el. Csaknem két óra volt éjfélt után, midőn Jalapához értünk, és pedig szörnyen elfáradva s hidegtől dideregve. Tüzzől szó sem volt, de legalább meleg théat adtak, s nemsokára oly nyugodtan aludtam, mint Uj-York óta nem. Reggeli után több úrtól kísértetve sétált tettünk a városban, mely úgy szólva csak két meredek nagyon ódon utcából áll, néhány nagy, pompás házzal. A legkiválóbbak néhány angol kereskedő s egyes lakosokéi, kik a vomito időszakát itt töltik. Van benne azonkívül néhány régi templom, kolostor és szép vásártér. De az ó falak hasadékaik közül mindenhol rózsák tűnnek elő, s indián lányok koszorukat fonnak belőlük valamely szent képre. Virágok a sátrakban, virágok az ablakokban mindenfelé a világ legszebb hegyes vidékeir

Mexikói guerillák. — (Lásd a „Mexikói élet“ czímű czikket.)

Mexikói élet.

Most, midőn nemcsak hogy hadi tudósítások gyakran érkeznek a mexikói csatáiról, hanem a küzdő francia hadsereg előhaladásáról, hanem ez ország trónja az osztrák uralkodó család egyik főhercegének ajánlatot fel, bizonyosan nem veszik rossz néven e lapok olvasói, ha velők együtt egy pillantást vetünk az ottani életviszonyokra. A forrás, melyből tudósításunk adatait merítjük, a volt spányol követ, Calderon de la Barca szellemus ne-jének utóirása.

Alig lehet képzelni, mond az említett író, valami elszórtabbat, elhagyottabbat, mint Vera-Cruz és környéke. Itt a várdá emelkedik vörös és fekete bástyáival, amott a nyomorult, komor város fekszik fekete madarak seregétől körüllebegve, melyek valamely hullamaradékot környeznek vagy utat keresnek. De e borzasztó látvány is, mint tengeti utazásunk célja, kedves volt. A meddig csak a szem ért, a környék Vera-Cruz lakosságától volt ellepve, mely ő kegyelmessége megérezte, hogy a mulni gyűlt össze. Némelyeknek nem volt nadrág-

való kilátás. A Cofre de Pevote, sötét fenyvesei-vel s óriási porphyrtartásával, melytől nevét vette, s a még magasabb Orizaba uralkodnak a többi csucson s az ország óriási órei gyanánt tűnnek föl. Az egymásba összefolyó hegyek, a komor szirték és borzasztó völgyek, a magas fák álló sötét, sűrű erdők, melyek a magaslatokat és lapályokat borítják; a távol tenger látása, a gyümölcs-fáktól árnyékolat ösvények; az aloe, banane, virágzó myrtusokkal vegyítve, különféle színű és illatu cserjék és virágok — mindez egyesül, hogy a szem számára gyönyörködhető látványt idézzen elő. Aztán maga Jalapa, oly ódon és szürke, oly rózsákkal teljes, viszhangozva a daloktól, melyek minden ajtóból és ablakból szerteömlenek; és a kellemes kedves égalj! E benyomást nem egy könnyen törli el az idő!

Végre közeledtünk a fővároszhoz. Gondolattaim, melyek a multban a jelen előtt háromszáz évnnyire rajongtak, egy teljes diszöltözeten álló tiszt megjelenése által a jelenbe idéztettek vissza. E tiszt a kormány parancsára érkezett, hogy a békepálmának O-Spanyolországból hozóját üdvö-

*) Orvosi Tár. III. folyama, IX. köt.

**) Török József „A két magyar haza elsőrangú gyógyvizei és fürdőintézetei“ 1848.

Magyar hamvak Konstantinápolyban. Jelenleg a török fővárosban tartózkodó hazánkba, dr. Oroszhegyi Józsa nevében magyar sírrel tesz említést, melyek annál több érdekelnek bennünket, mert korunkban még többet érdekelnek bennünket, mert korunkban még többet érdekelnek bennünket...

Kedd, okt. 20. „Ernani“ Opera 4 felv. Zen. szerzette Verdi. Elvirat Voggnerhuber R. Vilma, Ernani Cerese személyesítette. Szerda, okt. 21. „Házasság XV-ik Lajos alatt.“ Vigj. 5 felv. Dumas S. után fordította Egressy B. Csütörtök, okt. 22. „Norma“ Opera 2 felv. Irta Romani. Zenéjét szerz. Bellini.

Budai népszínház.

Oktober 16. „Páholly az operaházban.“ Francia vigj. 1 felv. Fordította Tarnai. Ezt követte: „A dajka.“ Operette 1 felv. Zenéjét írta Offenbach.

Oktober 17. „A kofák.“ Operette 1 felv. Offenbachtól. Ezt követte: „A brazilai.“ Tréfajáték 1 felv.

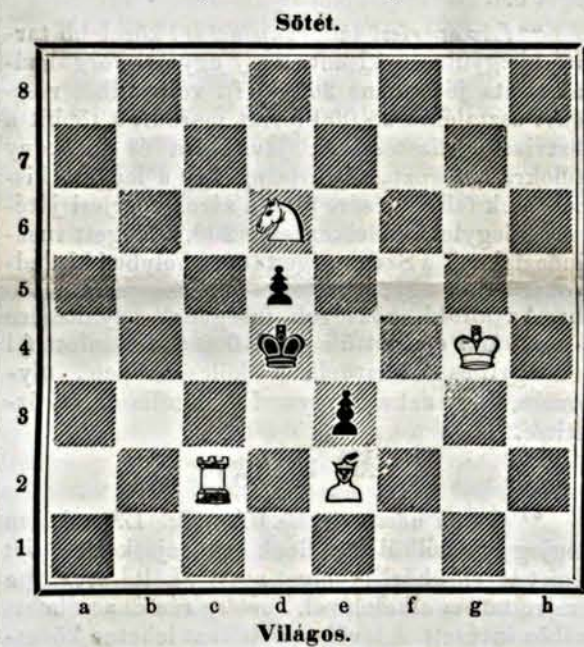
Oktober 18. és 19. „Dunán apó és fia utazása.“ Operette 3 felv. Offenbachtól. Oktober 20. „A brazilai.“ Tréfajáték 1 felv. Fordította T. P. — Ezt követte: „A nevelő.“ Vigj. 2 szakaszban.

Oktober 21. „Angolosan.“ Vigj. 2 felv. és a „Pelekesi nótárius.“ második és utolsó felvonása. Oktober 22. „III. Richard“ ötödik felvonásából a szellemek jelenése. Ezt megelőzte „A molndrók“ vagy „találkozás a létrán.“ Tréfás némajáték 1 felv.

Az előadásokat minden este a „szellemalakok mutatványa“ rekesztette be.

SAKKJÁTÉK.

200-dik sz. feladv. — Zagyva Imrétől (Debreczenben).

Világos indul, s 4-ik lépésre matot mond.

A 195-dik számú feladvány megfejtése.

- Világos. Sötét. 1. V a 4 - a 7 : . . . c 6 - c 5 (legjobb) 2. V a 7 - a 2 . . . b 3 - a 2 : 3. B b 8 - b 2 . . . tetszés szerint. 4. B b 2 - f 2 ♠ mat.

Helyesen fejtették meg. Vessprémben: Fülöp József. Pesten: Cselkó György. — Vekerle László. — Debreczenben: Sperber F. — Nagy-Kikindán: Wolsinger Izidor (az előbbin is). — A 194-et megfejtették még: Szegeden: Molnár Gábor és Tályán: H. N. Lajos.

Szerkesztői mandonivaló.

7866. Szabadka. S. J. Szivesen vettük a tudósítást s némi hasznát talán még fogjuk venni. De kérjük szépen, szokjunk már egyszer kissé életrevalóbb, gyorsabb eljárásához. Mert az mégis rettenetes ázsiai tempó, oly eseményről, mely augusztus közepén történt, október 20-án

tudósítani egy szerkesztőt! Ha valahol, bizonyosan itt is áll az, hogy: „bis dat, qui cito dat.“ 6787. Pásztor. M. B. A. „Martinuuzzi“ című szimfóniája nincsen tudomásunk. Bizonyosan mondták, hogy nyomtatásban nem jelent meg.

6788. Nagy-Bánya. O. B. Csak a mutatványul beüldöző képek látása után szólhatunk az ajánlathoz. Reméljük, hogy a kölcsönös megegyezés nem lesz lehetetlen. Különben pedig nincs ok a sietésre, miután egyelőre más művek vannak munkában.

6789. Szeged. Sz. L. Mai számunk tanúsítja, hogy a küldemény megjött. Az előbbi azért késett, mert akkor más hasontárgyakkal jött összeütközésbe. De ez akadály most már megszűnt. A levél végpontjában kifejezett vágy a mi ohajtásunkkal is találkozik, tehát — ott leszünk!

6790. H.-M.-Vasarhely. F. I. A jövő hónap elején örömet teljesítjük ön ohajtását. 6791. Jasszy. O. Gy. Nagy örömmel vettük önk felebaráti nemes megemlékezését a szűkölködőkről. Az ég jutalmazza meg ezerszeresen!

6792. Baja. D. P. Virág Benedek levelét kérjük; hiszszük, hogy az is fog birni némi történetiradalmi érdekek. Kazinczy Ferencz levelének eredetijét ön nevében átadtuk a Kisfaludy-társaság levéltárának, hol illendő helyet fognak találni számára.

6793. Pest. K. A. Alig hisszük, hogy az ajánlott régi levelek még kiadatlan, ismeretlen okmányok volnának. Mi csak az utóbbi esetben vehetnők tekintetbe.

6794. M. Bánd. Sz. Á. Örömmel látjuk önt ismét soraink közt. A küldemények becsesek, s ha az illető arcképet megkaphatjuk, (a mire nézve intézkedni fogunk), akkor kétszeres érdekek bírand a derék életre. Egyébiránt ajánlatának valószínűsítését várva várjuk.

6795. Ki nem adható művek. Hattyu-dalok. — Az oszlop és hajó. — Távolból. — Az M-i temetőben. — Padlewski. — Gyönyörű ősi fény. — Kezemből a laut. — Népdalok. I. Bánatvirág. II. Szabad a madárnak.

1864-dik évi naptárak.

Épen most jelentek meg Heckenast Gusztáv könyvkiadó-hivatalában Pesten, egyetem-utca 4-ik szám alatt, az 1864-ik évre szóló következő naptárak, melyek Magyar- és Erdélyországban minden könyv- és könyvtárolónál is kaphatók, egymint:

Kakas Marton humorisztikus naptára. Hatodik évfolyam. Számos élces képpel. Csinos borítékba fűzve. Ára 80 kr.

István bácsi naptára. Kilencedik évfolyam. Szerkeszté Majer István. Képekkel, színes borítékba fűzve. Ára 50 kr.

Lidérc-naptár. Harmadik évfolyam. Képekkel. Tartalmá képzék: rémtörténetek, lélekjelenségek, bűnesetek, csodálatos tünemények, tündéregék, vadász- és utikalandók stb. Tarka és szépen kifestett borítékba fűzve. Ára 60 kr.

A magyar nép naptára. Szerkeszté Tatár Péter 4-rét. Képekkel és tarka borítékba (Oleó szép naptár). Paprika Janesi képes kalendáriuma. 4-rét. Szerkeszté Tatár Péter. Csinos borítékba fűzve (a legolcsóbb naptár).

VASÁRNAPI UJSÁG

és Politikai Ujdonságok

október—decemberi évnegyedes folyamára ezennel új előfizetés nyitattik.

Előfizetési feltételek:

A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt postán küldve, vagy Buda-Pesten hához hordva:

Évnegyedre (október—december) 2 ft. 50 kr.

Csupán Vasárnapi Ujság:

Évnegyedre (október—december) 1 ft. 50 kr.

Csupán Politikai Ujdonságok:

Évnegyedre (október—december) 1 ft. 50 kr.

Tiz előfizetett példányra gyűjtőnknek egy tisztelet-példánnyal szolgálunk. A pénzes levelek bérmentes küldése keretik.

A Vasárn. Ujság és Polit. Ujdonságok kiadó-hivatala.

(Pest, egyetem-utca 4-ik szám alatt.)

TARTALOM.

Kántorné (arckép). — Bánfi Dénesné. Fejes István. — Egy lengyel történet. Jókai Mór. — A Tisza bölcsője (képpel). P. Szathmáry Károly. — Mexikói élet (képpel). Szabóvári J. — Az erdők befolyása az égaljra. Dr. B. L. Levél Moldvaországból. — Egyveleg. — Tárház. — Egyház és iskola. — Ipar, gazdaság, kereskedés. — Közintézetek, egyetlek. — Mi újság? — Nemzeti színház. — Budai népszínház. — Sakkjáték — Szerkesztői mandonivaló. — Heti naptár.

Felölés szerkesztő Pákh Albert. (Lak. magyar-utca 1. sz.)

Pest, november 1-jén 1863.

Előfizetési feltételek 1863-dik évre: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 10 ft. Fél évre 5 ft. — Csupán Vasárnapi Ujság: Egész évre 6 ft. Fél évre 3 ft. — Csupán Politikai Ujdonságok: Egész évre 6 ft. Fél évre 3 ft.

Kostyál Ádám.

Lapunk egyik célja, oly honfiakat, kik a nemzet bármelyik osztályához tartozva, ez osztálynak diszére s becültségére váltak, megismertetni az olvasó közönséggel. A jelen kép és életrajz által hazánk iparos osztályának egyik kiváló diszét, a polgári, honfiai és felebaráti erényekben gazdag férfit, thar-nói Kostyál Ádám pesti volt szabómestert mutatjuk be.

Kostyál Ádám született 1792-ik évi febr. 2-kán Trencsénmegye Alsó-Motesiczon nevű helységében, szegény nemes szülőktől. Szülőhelyén iskola nem lévén, még csak iskolába sem járhatott, s így írni és olvasni sem tudott, minek nélkülözését az életben keserűen tapasztalván, erősen feltette magában, hogy mihelyt az ég megsegíti, első gondja lesz, szülőhelyén iskolát alapítani. Az ég meghallgatta ohajtását, s midőn ügyessége és szorgalma által neve ismeretessé lett, s ennek folytán vagyonsodni kezdett, első teendője volt, fogadását megtartani.

Kostyál Ádám, a jó nevű pesti szabómester ugyanis egy tanító számára Alsó-Motesiczon 30 hold földet vett, és iskolát építtetett, nem különben a szegény tanulók számára iskola-könyv beszerzési alapról is gondoskodott, miáltal az iskola meg lett alapítva. S midőn a derék alapító évek múlva szülőföldét meglátogató, az iskolás fiúk tanítójukkal s a falu előljáróival zászlókkal jöttek eléje, s zajos tisztelettel és szeretettel fogadták.

A mi szabó-mesterségét illeti, bátran el lehet róla mondani, hogy az újabbkoru magyar viselet Kostyálnak köszönhető; a régi széles gallérú, szük mellű és keskeny vállu magyar öltönyök helyett, ő egészen újakat teremtett; kizárólag az ő érdeme a mostani magyar polgári ruha czélszerű készítése, mert az előbbi kemény és kitömött mellű volt, mi a viselést kényelmetlenné tevő. Ő volt az első, ki a magyar diszruhákat illetőleg egész a XIII-dik századtól kezdve összeállította az ismert diszviseléseket egy albumban, s ezekből tervezett új, csupán általa kezdett magyar diszruhákat a lehető legjobb ízléssel; egyuttal a papi és katonai

diszruhának is jeles mestere volt. Üzlete oly nagy hirre kapott, s oly nagy kiterjedést nyert, hogy 50 segéddel is dolgozott; hire a haza határain túl is annyira elterjedt, hogy az akkor uralkodott II-ik Mahmud török császár egészen magyaros diszruhát viselt, és azt Kostyál Ádám által készítettét, nemkülönbén Demidoff orosz hercegnek, orosz huszár-tábornoki ruháját szintén ő készíté. Magyar főuraink pedig kivétel nélkül mind nála készítették diszöltönyeiket.

Ezen nagy üzletből természetesen nagy jövedelmei is voltak, de gyermeke nem lévén, a vagyonszerzés nem volt szenvedélye. A természet ezen mostohaságát azzal

zott mindig. Erről a nemzeti színház is tehet igen szép tanúságot, mert annak keletkezésekor a ruhatárt, mi egyik főkéllék és főhiány volt, mintegy ő teremtette, mert a színház számára 20 segéddel egy hónapon át minden díj nélkül dolgozott, sőt még a segédek is sajátjából fizette. Ujabb időkben a „Szigetvári vértanúkban“ Zrinyi öltönyét, mely több száz forintba került, szintén ajándékolta a nemzeti színháznak, s egészen élte végeig tántoríthatlan vonzalommal viseltetvén ez intézet iránt, a ruhatárt illetőleg mint utasító és tanácsadó folytonosan gyámolította azt.

Midőn 1860-ban a magyar öltözet ismét régi jogaiba lön visszahelyezve, veterán szabómesterünk már nem bírt ugyan saját ízlettel, hanem fiatalabb pályatársainak a legszivesebben osztogatott tanácsokat a magyar ruha czélszerű készítése iránt. Életének utolsó éveit a világtól elvonulva, szegénységben töltötte.

Végső napjai, ha nem voltak is rózsaszínűek, de pályatársai el nem hagyták, sőt szükségüket pótolni eléggé igyekeztek. Az igaz, hogy az egykor jómódú pesti szabómester kórházban halt meg, de csak akkor vitték a pesti polgári kórházba, midőn már nagyobb ápolásra volt szüksége, de ott is tisztességes magán szobában fektet, és jó ápolásban részesült. Ott is halt meg f. évi aug. 2-kán. Holt teteme a kórházból kihoztatván, lakásáról temettetett el aug. 4-ikén.

Pályatársai érdemeihez méltó fényes temetést rendeztek számára. Négy czéh jelent meg tisztelettel a temetésen, s fáklyákkal kísérték a hatlovas gyászkozsit, melyet annak tulajdonosa minden díj nélkül az elhunyt iránti sziveségből adott át. Hogy e derék honpolgárnak sok barátja és tisztelője volt, azt a nagy számú gyász-közönség tanúsítja.

kik is hosszú sorban kísérték az elhunyt temetést a kerepesi temetőbe, hol örök álmát aluszza. — Emléke polgártársai körében soká fennfog maradni s neve nemcsak a pesti szabócseh, hanem az újabb magyar viselet történetébe is diszes betükkel van beírva. — y.

KOSTYÁL ÁDÁM.

HETI NAPTÁR.

Table with columns for days of the week (Hétfő, Kedd, Szerda, Csütörtök, Péntek, Szombat, Vasár) and corresponding religious or public events for 1863.